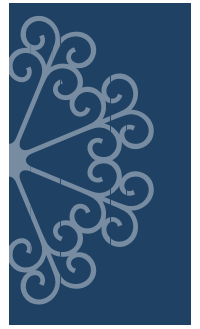

בית מזרח

גיליון שבועי
לתלמידי, בוגרי
וידידי ישיבת מיר

333

פרשת בלק

זמני כניסת ויציאת השבת

★

Ⓢ

ירושלים	19:13	20:31
בני ברק	19:28	20:33
ציריך	20:00	22:30
וינה	20:43	22:10
אנטוורפן	21:42	23:14
פריז	21:38	23:01

דבר הישיבה

"אחרי הכל התורה משמחת!"

שח מרן ראש הישיבה הגר"צ פינקל זצ"ל:

כמדומני שכבר סיפרתי בעבר את המעשה באותו אברך שבא לפני מרן רה"י הגר"נ פרוצניץ זצ"ל, ותינה לפניו את צרותיו המרובות. שאלו הגר"נ: "אם הנך לומד תורה כיצד יתכן שמצב רוחך ירוד, הלא כבר נאמר (תהילים יט, ט): 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב'". השיבו האברך: "אחרי הכל יש לי צרות כל כך רבות", השיבו הגר"נ: "אחרי הכל התורה משמחת!"

אדם שמחליט להיות שרוי בשמחה אינו יכול ליפול לייאוש. אני יודע שקל לומר זאת אך קשה יותר לקיים זאת, אבל חובה עלינו לזכור את ענין זה היטב, אדם המחליט בליבו לעבוד את ה' בשמחה בכל מצב, יצר הרע לא יצליח להפיל אותו ברשתו!

ויעצתי לאדם אחד שהיה במצב רוח ירוד, הנה כל אדם רואה מידי יום את ההשגחה הפרטית במעשיו, אך אינו מתבונן בהם, ולכך עליו לכתוב במחברת מידי יום את כל המקרים שראה בהם את יד ה', ובשעה שמרגיש שנופל ברוחו יתבונן במחברת זו, ויתעודד בהתבוננו ביד ה' המלווה אותו בכל דרכיו.

"הנה הפשטתם צורת הישיבה, וקלטתם רוח ורצון הישיבה, ובוה עשיתם לכם חבורה לילך בעקבות רוח הישיבה, ובכל מקום שאתם נמצאים לקחתם זאת כאילו להיות עם הישיבה בין כתלי הישיבה" (מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל ממיר)

מתורת רבותינו

להתעלות בתפילה ככריה חדשה

ויפתח ה' את פי האתון (כב, כח). נתן בה כח לדבר - כענין 'ה' שפתי תפתח" (ספורנו)

של פתיחת פי האתון, שנמנה במשנה באבות (ה, ו) בין עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות? ברם באמת כך הוא, אכן יש כח עליה בתפילה בדרגה כזו, שנעשה האדם ככריה חדשה, פתיחת פיו של דוד המלך לומר שבחי ה' הרי היא בריאה חדשה ממש כפתיחת פיה של האתון. יכול האדם לחולל בקרבו בכל יום נס מעין פתיחת פי האתון, כאשר הוא עומד ומתפלל באופן הנכון, גם אם איננו ראוי ובלתי מוכן, מקבל הוא כוחות מיוחדים ממרומים.

בספר 'יונת אלם' בו נקבצו מעט מאוצרות תורתו של העילוי המפורסם רבי יונה מינסקער (קרפילוב) זצ"ל הי"ד, מגדולי ובחירי הישיבה במיה, נדפסה שיחה מאת מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל מרשימות שמועותיו של הק' הי"ד.

בדבריו תמה מרן המשגיח על דברי הספורנו הללו, לכאורה זה היקש של פלא, מה מקום יש להשוות בין בקשתו של דוד המלך ע"ה שביקש 'ה' שפתי תפתח", והכוונה שיהיה לו סיעתא דשמיא לעמוד כראוי לפניו בתפילה ולומר תהילות ה', לנס העצום

"אין רשות למלאך ליגע בו"

ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי (כב, לד).

והסתגף בסיגופים גדולים, וכמו שמבואר בחז"ל (עירובין דף י"ח ע"ב), מכל מקום כיון שלא התוודה ואמר מי: 'חטאתי' - נענש.

ומכאן, שאם חלילה נכשל אדם באיזה חטא, במחשבה בדיבור או במעשה, עליו לחזור בתשובה מיד ולהתחרט על חטאתו, ולהקפיד לומר מיד בפה מלא: 'ריבונו של עולם, חטאתי, ואני מתחרט על מה שעשיתי, ולא אעשה כן עוד'.

תפארת תורה (פר' בראשית עמ' ט"ו)

חז"ל (במדבר רבה כ, טו) דרשו פסוק זה כגנאי על בלעם: "שהיה רשע ערום ויודע שאין עומד מפני הפורעניות אלא תשובה, שכל מי שחוטא ואומר חטאתי אין רשות למלאך ליגע בו". כלומה, וידויו של בלעם לא נועד אלא כדי שתחול קללתו על בני ישראל.

והיה אומר מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל, כי למדים אנו מכאן מוסר השכל גדול לחיי האדם. שכן על אדם הראשון מצינו שכאשר חטא ואכל מעץ הדעת, אף שבסופו של דבר עשה תשובה

סניף של ישיבת מיר - בתוככי הצבא הפולני

מה טבו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל (כד, ה).

ותרחב עד לצבא פולניה ואילו יעקב טיקטינר יזכה להפוך את דרגשו הצבאי לספסל של ישיבה.

ואכן מדי חודש בחודשו הייתה ממוענת לבית הישיבה במיר איגרת בחותמת הצנזורה הצבאית הפולנית, ובה תורתו של הבחור מהסניף, מדי חודש בחודשו הייתה נשלחת התמיכה הקבועה לידייו של הבחור באחד הימים לא הגיעה התמיכה המיוחלת הבחור ראש ישיבת הסניף הצבאי יצר קשר ומרן הגאון רבי אליעזר יהודה ביאר לו בפשטות החידוש ששיגר אליו מר בנוי על יסודות שחידש בשנה שעברה אי אפשר לקנות באותם יסודות שני תשלומים חודשיים.

מתוך מאמר יובל שנים לזכרו

בחור היה במיר הליטאית, מהחשובים שם בשם יעקב טיקטינר, איתרע מזלו והוא גויס לצבא הפולני: מרן ראש הישיבה הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל הוכה קשות מן האסון עד שהבריק במוחו רעיון גדול. הוא קרא אליו את הבחור, והציע לו להקים סניף של ישיבת מיר הגדולה בתוככי הצבא הפולני הכיצי ניתן לקיים ישיבה בקסקטין צבאי מרן הגאון רבי אליעזר יהודה פתרונו עמו, מדי חודש בחודשו ישלח לו הבחור איגרת ובה חידושי הלכה שנתחדשו בין האימונים, תמורת כל מכתב כזה ישלח לו מרן הגאון רבי אליעזר יהודה זצוק"ל סכום כסף השווה לסכום שמקבל כל בחור הלומד בישיבת מיר, הישיבה הקדושה תתפשט

נס פי האתון – שבלעם לא יחטא

ויפתח ה' את פי האתון (כז, יח).

אמרו חז"ל (אבות פרק ה) עשרה דברים נבראו בין השמשות ואלו הם פי הארץ ופי הבאר ופי האתון.

שח מרן ראש הישיבה שה"ת הגר"ח שמואלביץ. הנה, ברגע האחרון של ימי בריאת העולם נבראה בריאה מיוחדת של פי האתון, והוא שינוי טבעו של עולם, וכיון שאין דבר מחודש בעולם לאחר ששת ימי בראשית, היה פי האתון צריך להיבראות עוד בששת ימי בראשית, וכיון שהיה צורך בפתיחת פי האתון, הוקדמה בריאתו

נמצינו למדים, ששינה הקב"ה טבע העולם, ונבראה בריאה מיוחדת בערב שבת בין השמשות, וכל זאת כדי שיהא נסיון למנוע את בלעם מלחטוא. ואף על פי שעוד לפני כן רשע גמור היה ומושחת שבמושחתים, אף על פי כן כדי למנוע ממנו התדרדרות נוספת כדאי לשנות סדרי עולם!

טללי אורות

מבאר רבותינו

הסיוור בישיבת מיר ששינה לעשיר את המבט על החיים

"ובכן", אמר המדריך, "ברוכים הבאים לישיבת מיר". בישיבה הזאת לומדים כששת אלפים תלמידים ושטחה הוא כ- 3,000 מ"ר בלבד, לכל תלמיד מוקצה חצי מטר מרובע. את צוות הישיבה מאיישים כעשרים אנשים בלבד, ויש לה מנהל אחד ויחיד האחראי על הכל. מקבלת תלמידים, דרך קביעת החומר הלימודי ועד לניהול התקציב."

היינו המומים. המדריך ערך לנו סיור בישיבה, אולמות הלימוד היו מלאים עד אפס מקום. הלומדים היו שקועים כל כך בלימודם, עד שאפילו לא הבחינו בנו.

עברנו קומה אחרי קומה, ובכל פינה אפשרית או בלתי אפשרית, ישבו אנשים ולמדו. זה היה מחזה מדהים ומחשמל שהותיר אותנו ללא מילים. בכל סיורנו בעולם לא ראינו מחזה כה מרתק.

בתום הסיור נקבעה לנו פגישה עם ראש הישיבה בכבודו ובעצמו, "אבל אל תיבהלו ממצבו הגופני", אמר לנו המדריך, "האיש סובל ממחלות רבות".

כנסנו לבית פשוט המרוהט ברהיטים בסיסיים ביותר. ליד שולחן הסלון ישב ראש הישיבה, הרב נתן צבי פינקל. הוא דיבר אך בקושי, אבל קיבל אותנו במאור פנים.

אחד מחברי אזור אומץ ושאל: "כבוד הרב, כולנו פה מנהלים חברות ומפעלים, ואיננו מצליחים להבין כיצד מוסד כמו שלכם מתנהל? מה הסוד פה?"

ראש הישיבה חיך והשיב בשאלה: "ידידי היקרים, התדעו מה ההבדל בין אדם לבין בהמה? כשבהמה רוצה משהו, המשיך הרב "היא תנסה להשיג זאת גם אם תדרוך בדרך על כל מי שנמצא סביבה. האדם, לעומת זאת, מסוגל לוותר על רצונותיו כדי לא להזיק לזולתו. יתרה מזו: האדם יכול אפילו לגרוע הנאה מעצמו כדי להטיב לחברו. כאן בישיבה חיים בני אדם. וכאשר כל אחד חושב כיצד גם השני יכול לחיות לצידו, לאף אחד אין בעיה".

סיים אותו עשיה: "הדברים ננעצו לליבי כמו סכין, זה היה הפוך לחלוטין מדברי אבי המנוח שאמר תמיד: קבע מטרות, והשג אותן בכל מחיר! הבנתי שזאת לא התנהגות אנושית. מאותו יום החלטתי לא להצר את צעדיו של שום אדם - והאמינו לי, לא הפסדתי מכך מאומה. סך הכל זכיתי להפוך בחזרה לבן אדם!"

המדריך פתח ושאל: "אמרו לי בבקשה, מה אמור להיות גודלו של מוסד חינוכי בן ששת אלפים תלמידים?" ערכנו חישובים מהירים של אולמי הרצאות, חדרי מיחשוב, שטחי גינון, מעונות סטודנטים, חדרי סגל, משרדי הנהלה וכדומה, והגענו למסקנה שיש צורך של שטח בן 150,000 מ"ר.

"וכמה אנשי צוות לדעתכם אמורים לעבוד במוסד כזה?" הוסיף המדריך לשאול. תשובותינו נעו בין שלשת מאות וחמישים לארבע מאות איש.

לעשירים. המחקר יצא לדרך, הסטודנטים נצמדו כל אחד למליונר "שלו", ורשמו בפרוטרוט את סדר יומו ואת מעשיו במשך תקופה ארוכה. לבסוף הגישו הסטודנטים את רישומיהם, והחוקרים החלו לנתח את הנתונים.

מרבית הנתונים היו דומים, אבל נתון אחד בלט בשנותו. אצל כל המליונרים, הוקדש חלק ניכר מזמנם למלחמות במתחרים: ריגול תעשייתי, מניעת הדלפת מידע וניהול משפטים מתישים. רק אחד מבין המליונרים לא ניהל מאבק כלשהו נגד אף אחד. לא היו לא אויבים והוא לא תבע למשפט אף מתחרה.

החוקרים החליטו לבדוק את הדבר. הם פנו אל האיש, שהיה בעל רשת מסעדות גדולה בעלת סניפים בכל העולם, וביקשו לראיינו: "מדוע אינך נלחם במתחרין ואין לך אויבים, כאשר הדבר הזה מאפיין את כל המליונרים האחרים?"

שאלו החוקרים. אספר לכם סיפור, פתח העשיר ואמר, בתחילת דרכי הייתי נאמן לדרכו של אבי המנוח שאמר לי תמיד: "קבע מטרות והשג אותן בכל מחיר!". הייתי איש עסקים נוקשה וחסר פשרות. אבל לפני כמה שנים ערכתי עם כמה ממנהלי סדרת סיורים שנועדו להכיר בפנינו את אורח החיים במקומות שונים בעולם, זאת במטרה להתאים את מוצרינו לאוכלוסיות מגוונות. אחת המדינות שבהן ביקרתי היתה ישראל. טיילנו בכל הארץ ונהנינו ביום האחרון אמר לנו המדריך שהוא עומד לקחת אותנו למקום המרתק ביותר בישראל, לטעמו.

ציפינו לסיור באתר ארכיאולוגי מרהיב, אך במקום זה נסענו לשכונה ישנה וצפופה בירושלים, סביבה לא מרשימה בלשון המעטה. המיניבוס שלנו עצר לפני בניין גדול ורוחש פעילות, שמאות צעירים נכנסים ויוצאים ממנו כל הזמן.

המדריך פתח ושאל: "אמרו לי בבקשה, מה אמור להיות גודלו של מוסד חינוכי בן ששת אלפים תלמידים?" ערכנו חישובים מהירים של אולמי הרצאות, חדרי מיחשוב, שטחי גינון, מעונות סטודנטים, חדרי סגל, משרדי הנהלה וכדומה, והגענו למסקנה שיש צורך של שטח בן 150,000 מ"ר.

"וכמה אנשי צוות לדעתכם אמורים לעבוד במוסד כזה?" הוסיף המדריך לשאול. תשובותינו נעו בין שלשת מאות וחמישים לארבע מאות איש.

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (כז, ה).

ממלכת התורה של ישיבת מיר המעטייה בראשותם של מרנן ראשי הישיבה זצוק"ל, מרכז התורה הגדול, מתייחדת בכך שמלבד היותה כור ההיתוך של רבבות בני תורה שהצמיחה דורות של תלמידי חכמים מופלגים, גדולי תורה ויראה, הינה סמל ודוגמה של מידות טובות, והיא בית מדרשם של תלמידיו של אברהם אבינו, עין טובה, רוח נמוכה ונפש שפלה.

מושגי הבין אדם לחברו מבית מדרשם של ראשי ישיבת מיר לדורותיה, האהבה והכבוד שנהגו ראשיה זה בזה ובתלמידיהם, העידוד והעין הטובה הנאצלים, השרישו שורש והצמיחו פירות מרהיבים, תלמידי חכמים שמלבד היותם שקדנים מפוארים וגדולי תורה ויראת שמים, יש עליהם את הטבעת החותם המיראי, אצילות המידות.

מרן רה"י הגרנ"צ פינקל זצ"ל, תלמידם המובהק של רבותינו ראשי הישיבה זצ"ל, ינק מאצילות מידותיהם ומילא בהם את אסמיו מזן אל זן. מאותו רגע שנכנס לישיבה עידן עצמו כתולעת וביגיעה ועבודת המידות הגיע לדרגה מופלאה של איש אשכולות, אוצר כל כלי חמדה ומידה נכונה. בו בזמן שעמל ויגע לגדול ולצמוח בתורה ויראת שמים התמסר כל כולו גם להטבה רוחנית וגשמית לזולתו, וכל זה מתוך ענוות חן ופשטות, עד שהעיד עליו הגה"צ המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל שמי שמעוניין בדורינו היתום להתבונן בזיו איקונין של הסבא מסלבודקה זצ"ל שיתבונן בדמותו ובאורחותיו של רבינו, וימצא בזעיר אנפין את דמות דיוקנו של הסבא.

כאן חיים בני אדם!

המידות הטובות של בני ישיבת מיר, כפי שמרן רה"י הגרנ"צ פינקל ניווט אותם לאורם של מרנן ראשי הישיבה לדורותיהם, באו לידי ביטוי בסיפור מדהים שהתפרסם עוד בחייו באחד מכלי התקשורת בארה"ב ויצר זה ציבורי רב, שגרם לקדוש שם שמים.

לאחר פטירתו התפרסמה העובדה בכתבי עת רבים בארץ ובעולם והיה לשיחת רבים וללימוד מוסר השכל: באוניברסיטה אמריקנית מפורסמת החליטו לבדוק בצורה מדעית את השאלה שמעסיקה את כל העולם החומרי: "מהו המתכון הבטוח להיות מליונר?" הם בחרו מאתיים וחמישים מליונרים, הצמידו לכל אחד מהם סטודנטים, שיתעדו את סדר יומם וינסו לברר, מה הפך אותם

רבי יוסף דוד אייזנשטט תר"ו

רבי אברהם טיקטינסקי תקצ"ה

רבי שמואל טיקטינסקי נפט'ר תקצ"ה

רבי אברהם טיקטינסקי תקצ"ה

רבי ישראל העליר חריף תרכ"ד

רבי משה אברהם אייזנשטט תרכ"ז

רבי חיים ליב טיקטינסקי תרכ"ט

רבי אברהם ברוך קמאי תרע"ז

בכל נפשך (עמ' 356)

הגאון רבי שלום צבי הכהן שפירא זצוק"ל

מח"ס "קובץ ביאורים" ו"משיב נפש" על הרמב"ם

וספר "המאור שבתורה" על המדרש

י"ג תמוז תשס"א - י"ט שנים לפטירתו

איתם א' ב' ואח"כ חומש, משנה, יהדות ויראת שמים. כשהילדים עלו אח"כ ארצה הם נכנסו לשיבות והקימו בתים לתפארת. נקפו ימים ושבועות וקבוצות שבאו אחרי למחנה כבר קבלו סרטיפיקטים ועלו לא"י. רק הוא לא קיבל. יום אחד החליט להזמין את מפקד המחנה לקפה ולדובב אותו, לברר מדוע הוא מופלה לרעה! ענה לו המפקד - הממונים עלי אינם מעוניינים ביהודים כמוך בא"י. הם ראו כיצד הנך מתמסר ללימודם ולחינוכם של חמשת הילדים במחנה ואין הדבר לרוחם.

עם פרוץ מלחמת תש"ח באו ונתנו לו סרטיפיקט. אזי הגיע חברו הטוב הגאון רבי אהרן קרייזר זצ"ל (נפטר בערב פסח תשנ"ז) ואמר לו עכשיו אתה נוסע! נשאת יחיד מכל המשפחה, בא"י מלחמה! הארץ היא מקום סכנה! והציונים מחפשים בשר תותחים. אל תיסע!

הגרש"צ זצ"ל שמע לו, עזב את המחנה וחזר לאקס-לה-בן ולפריז, שם מצא את זיווג הנכון, ובשנת תש"ט עלו יחדיו ארצה. [זמן קצר לפני פטירתו של הגרש"צ זצ"ל, באו לבקר בניו של הגאון רבי אהרן קרייזר, והם ספרו שאביהם זצ"ל עשה חשבון נפש ואמר להם שאינו יודע מדוע ההשגחה גלגלה אותו לפריז שנה תמימה. ענה להם הגרש"צ בשמחה: אני אומר לכם, הקב"ה שלחו לשם כדי להניעני מלנסוע לארץ ישראל, ובזכותו הגעתי עד היום].

כל ימיו לא פסק פומיה מגירסא, ובשנות נעוריו שינן בישיבת "ברנוביץ" וב"ישיבת מיר" בשנחא, סדרי נשים ונזיקין ששים פעם! [מפי ידיד נעוריו הג"ר ראובן פיין זצ"ל, ועוד]. סיפר הר"ג ר' משה גרוסבוים ר"מ בישיבת בית התלמוד, ששמע מהגרש"צ בשנת תשנ"א שערב על כל המדרשים יותר ממאה ואחת פעמים.

כמו כן סיפר שהרמ"ם התפעלו מהתמדתו בזקנותו, מהשכס בבוקר עד מאוחר בלילה לימוד כלי הפסק עם ניגון מושך את הלב.

סיפר תלמידו א. גרינבוים הי"ו שפעם אחת נכנס הגרש"צ להיכל הישיבה ב"בית התלמוד" והיה שמח בהפלגה גדולה, ניגש אליו התלמיד הג"ל ושאלו: מה יום מיומים? לבסוף אמר לו: היום זכיתי לסיים את מסכת קידושין בפעם "המאה ואחת". וחז"ל הפליגו בחשיבות מספר זה, ואיך לא אשמח.

בשבתות לא שינה ממנהגו לאכול מעט, והיה הולך ללמוד בישיבת ואלוזין בבני ברק עד סעודה שלישית בלי הפסקה. פעם חזר אחרי שבת חמה ביותר, ואמר שלימודו היום היה דומה ללימוד במיר "בשנחא" שלמדו בהתמדה בחום כבד. פעם הלך ללמוד בבקרו של יום פורים. הוא שקע בלימודו, ושכח לחזור לביתו לסעודה, לפנות ערב באו ילדיו לביה"מ להזכיר לו, ואמו: "שכחתי לגמרי!"

כל מוחו היה שקוע כ"כ בנבכי הסוגיות. עד שבשנתו שמעוהו ממלמל "יש חצר לקטנה", או "שפאי עידית" סוגיות שהיה שקוע בהם במשך היום. כפי עדות מרנן גדולי הדור היה נקרא בפיהם "מרא

ובלכול הדעת, כבר בחודש אדר א' ערב פורים קטן, נתפרסם מטעם המושלים היפנים החלטה שאמרה, כל אלה שאינם אזרחי המדינה, חייבים לגור באיזור מיוחד, קרי "גיטו" ליהודים בלבד, ואף אזרחי מדינת פולין בכלל, כבר מתחלת חודש אייר נתבצעה העברה מכל חלקי העיר אל התחום המיועד לכך, קשיים גדולים היו בהשגת מקום לדירה. ביתיים היינו מוכרחים לגור במקום שהיה לפני

כיבוש היפני "מחסן לסחורות של הנמל" מובן שלא היה מקום זה מיועד לדירת אנוש, שם ישנו חלק מתלמידי ישיבת מיר, עד שהוסכם לצאת משם, ולשכור חדרים בין השכנים הסיניים, הסבל היה רב, לנו על הרצפה. קיימנו צוואת התנא "על הארץ תישן, כפשוטו", גם שם לנו בעומקה של הלכה, בחודש מנחם אב "אור לתשעה ב"ו נסגר תחום זה.

מאוחר יותר ניתנו רשימות לצאת אל אולם היכל הישיבה שהיה מחוץ לתחום זה, באותו הזמן למדנו מסכת נדרים, ואז התבססה מסכת זו בידי, וזכיתי לטעם משנה ולטעם גמ' וסברה. עכ"ד.

הגרש"צ ממשיך לתאה: ישיבת מיר היתה מאז ומתמיד בית ועד לחכמים, שם היו מתאבקים בעפר רגליהם של ת"ח מובהקים, ושתי בצמא את דבריהם [גם בשעות הקשות לא נשתנתה צורת הישיבה כמקדם] וכמאמרו של יוסי בן יועזר איש צרדה, (פרקי אבות פ"א ד) והיו שותה בצמא את דבריהם: נקט "דבריהם" ולא אמר "אמריהם". דקמ"ל דאפילו יחלקו עמך בד"ן ויקנטרוך, אפילו הכי תדע כי אוהבין - הם. כך דרכה של תורה (קידושין דף ל"א) אפילו אב ובנו (תפארת ישראל שם) וע' פי' הגר"א שם עכ"ד.

משנחא נסע הגרש"צ זצ"ל לצרפת על מנת לעלות לארץ ישראל. הוא ישב במחנה מעבר במרסיי והמתין לסרטיפיקט. במחנה הסתובבו ילדים קטנים פליטי חרב ניצולי שואה חסרי מסגרת. הוא קבץ חמישה ילדים ולמד

אביו שלחו ללמוד "בישיבת ברנוביץ" משנת תרצ"ג עד תרצ"ט אצל הגאון הק' רבי אלחנן וסרמן הי"ד זצלה"ה. ומנערתו היה דבוק בו באופן מיוחד. לפני שניתנה לו הרשות להיכנס לשיעורי רבו הגדול שהיה מיועד לבחורים יותר מבוגרים, שכב בהחבא תחת השלחן הגדול והכבד שעליו אמר רבו את השיעור, כדי לשמוע את השיעור ולרוות את צמאונו. כשנתגלה, ניסה פעם אחרת להסתתר בעלית הקיר (ביודם), ורבו אמר שלא יאמר את השיעור עד שיצאו כל המסתתרים ב"ביודים", וכשיצא משם היו כל בגדיו מאובקים וקיים בעצמו "והוי מתאבק בעפר רגליהם", כפשוטו. העיד עד ראה שבהיותו בברנוביץ היה שקוד על תלמודו בקביעות כשש שעות רצופות כשהוא עומד על רגליו.

תקופת "ישיבת מיר" - בשנחא

הגרש"צ בהקדמה לספרו "קובץ ביאורים" (הלכות עבדים), כתב וז"ל: "טוב לי כי ענית למען אלמד חוקיך" (תהלים קיט, עא) ופרש"י: "טוב היה בעיני כשהייתי סובל ייסורין, כדי ללמוד תורה בצער".

שבע גלויות גלתה ישיבת "מיר" המעטירה בשנות מלחמת העולם השנייה מיציאתה מעיירת מיר, עד בואה לעיר שנחא אשר במדינת סין. הימים הקשים במשימה זו היו בחורף תש"ב בחודש כסליו בו התקף הצבא היפני את ארצות הברית, והתרחבה המלחמה גם בחלק עולם זה.

החושך כסה פנינו כי נשארנו מבודדים בין הסינים והיפנים. גלות שלא נכבשה ע"י אבותינו מעולם. מקום שהאקלים קשה. והימים רעים ופוגעים באלו שבאו ממקומות אחרים. ואכן נפגענו במחלות קשות. אחת מהן היתה מחלת הפה הגרון והלשון. גם אני נחלתי מהראשונים במחלה זו. ומתוך שהדיבור היה קשה עלי ישבתי בחדרי דומם. דבר זה היה קשה עלי יותר מהמחלה עצמה, אף שלא ידענו אז התפתחותה וסכנתה.

תודה לא-ל הומצא לי ספר "מנחת חינוך" שאחד מהתלמידים הולך עמו עוד "ממיר" ומכיון שבלמוד הישיבה למדו אז עניני 'אמה-העבריה' התחלתי להגות במצוה מ"ב ומ"ג ובחי' המנ"ח.

אשר משכו את לבי ונכנסתי ללמוד אף שהיה חסר לי עיקר אחד מה"ח דברים שהתורה נקנית בהם והוא "בעריכת שפתים". אלא שכנראה שהחסרון זה הושלם ע"י תוספת במדות אחרות שזכינו להן... והן "במיעוט תענוג" ו"בקבלת יסורין" והמשקל היה מאוזן.

דוקא מצב זה חיזק כוחי ונהפך לראשית וליסוד ונתן תוקף לכל חמשת השנים שבאו אחריו. המשלתי לעצמי משל חז"ל (מדרש בראשית רבה פמ"ב) "לטובתי נשברה רגל פרתי". כי מחלה זו גרמה שלא אבדתי בעיני, יצאתי ממנה בחיזוק לשנים שלאחריה ואולי לכל החיים.

חביבות עלי הסוגיות שלמדתי באף, ובמיוחד שהרגשתי בהם הצלחה. ויש מהן זעיר פה זעיר שם הכתובים בקונטרס זה. ובהקדמה לספרו על הרמב"ם הפלאה הוסיף: "שנת תש"ג בשנכי העיר. שנה זו היתה שנה קשה, ורבות הטרדות

קשה לו להרים את ידיו, ומאז התפלל בביתו.

תקופת מחלתו האחרונה

כשנה וחצי היה חולה מאד, ולא רצה להודיע לבני משפחתו, ורק כחודש וחצי לפני פטירתו בר"ח סיון תשס"א ראו שנחלש מאד וצבעו השתנה.

שלושה שבועות לפני פטירתו בכה מאד, ושאלוהו מדוע הוא בוכה, ענה ואמר: כמדומני "כי כל מה שהיה באפשרותי לעשות עשיתי, ולא עשיתי מה שאיני צריך לעשות" אלא בוכה אני מפחד עומק הדין. בנוסף לזה אמר שחבל לו לצאת מן העולם החשוב הזה, שאפשר לפעול בו כל כך הרבה.

בימיו האחרונים בשעה שתיים בלילה ראהו בנו, שהוא בוכה, ושאלו אם בוכה מחמת יסוריך. ענה לו, כתוב במדרש רבי אליעזר דמצות תשובה צריכה להעשות "בכל נפשך". ולא אבכה? [ומי כמוהו שחיבר ספר גדול על מצות התשובה, ידע עד היכן הדברים מגיעים, עי' באריכות בזה בספרו "משיב נפש" פ"א ס"ק כ"א]. פעמים רבות שכב וחשב, וביקש שלא יפריעו לו במחשבותיו.

שאיפתו היתה להיקבר ע"י נקיי כפים, בתחילה חשב ע"י "עובדי אדמה" שלא שלחו ידם בגזל. ולבסוף אמר שרוצה להיטמן בירושלים בהר תמיר. בחלקה בה טמונים בעלי תורה, בעלי יסורים ונקיי כפיים. וכפי מבקשו כן נעשה.

ביום רביעי ער"ח תמוז נחלש מאד, ובקש שיבואו כל ילדיו, עמדנו ליד מטנו, חמותי תחי', בניו, בתו, חתנו, כלותיו וחלק מנכדיו. ובקש מהם שנשמור על שלום אחוה ורעות ואחדות תמידית. באותו ערב הורע מצבו מאד, והעבירוהו לבה"ח "מעייני הישועה" וטופל במסירות רבה. שם כבר לא ציפה יותר ולא דיבר הרבה, ואמר "כל מה שהיה לי לומר כבר אמרתי בביתי". רק היה מהורהר במחשבותיו על תשובה ודבוקות. "עד שפרח לו איש באמת" לבית עולמו ביום מר ונמהר אור ליום שלישי י"ג בתמוז התשס"א, ומנוחתו כבוד "בהר תמיר". "תהא נשמתו צרורה בצרור החיים".

ולא עלתה בידו. ואפילו בימיו האחרונים ממש, לפני פטירתו, שלח אליו שליח שהוא רוצה לדבר עמו, השליח לא מצאו כי עזב את הארץ.

התמסרותו הרבה לתלמידים היתה גם בהיותו כבר על ערש דווי, כי הרגיש שתלמידיו הם כמו בנים ממש, ובנים לא מזניחים בשום אופן.

אמונתו ויראתו

אמונתו ויראתו היו מיוחדות. שלושה מורי דרך היו לו, המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעוינשטיין, המשגיח דישיבת מיר בשנחאי:

הגאון הק' רבי אלחנן וסרמן הי"ד ראש ישיבת ברנוביץ' והגרי"ז הלוי סולובייצק זצלה"ה.

בכל מקרה שנתקל בו בחייו, היה חושב מה היו רבותיו פוסקים ועושים, ועל ידי זה סילק מעצמו את הנגיעה הפרטית של הפסק. כי פסק על פי מה שרבותיו, שאין להם נגיעה, היו פוסקים.

היה מזלזל במושג קנאה, ואמר שבדרך כלל זוהי קנאת החמור, שעליה כתבו בדעת זקנים בעלי תוס' (דברים כב, ז) דמה שאסור לחרוש בשור ובחמור יחדיו, הוא משום שהשור מעלה גרה, ותמיד נדמה לחמור שהשור מקבל יותר אוכל ממנו, כך רוב הקנאות, נדמה לאדם שהשני קיבל יותר ממנו והכל הוא דמיון, דהרי מי יכול למדוד כמה סבל יש לשני, וכמה הנאה יש לו, ומי מהם סובל או נהנה יותר, וכן הרי אמרו חז"ל דאין אדם אינו נוגע במלוא נימא המגיעה לחבירו.

בשנת תשנ"ג עבר ארוע מוחי קל, ונפגעה רגלו, והיתה ההליכה קשה עליו, בתחילה גם הכתיבה קשתה עליו אעפ"כ לא נשברה רוחו, ובאותם שנים עד פטירתו חזר על כל תלמודו, כתב והגיה את כתביו, וזכה להוציא לאור עולם את שמונת ספריו.

את האחרון מששת הכרכים על הרמב"ם כתב והגיה את המודפס כדי שיהיה מוכן לעלות על מזבח הדפוס לאחר פטירתו, וגייס הוציאורו לאור עולם בתוך שנת אבלו. פעם אמר בבדיחותא, דמה שזכה להוציא את ספריו עכשיו בחולשתו, נובע מכך שכבר אין לו כח לרדוף אחר הכבוד, לכן הכבוד רודף אחריו.

תפילתו

כל ימי חייו היה משכים לקום עם שחר לעבודת הבורא, תפילתו היתה זכה מלאה בהתרגשות הלב, והתלהבות. "ברכות השחר" ו"פסוקי דזמרה" נמשכו אצלו כמעט שעה תמימה, כשכל עומק לבו ורגשותיו שקועות תחיבות היוצאות מפיו. קטעי הודיה היו נאמרים בנימה של שמחה, קטעי אמונה בהתבוננות הלב, לפסוק "רבות מחשבות בלב איש" וגו' היתה נימה וגוון אחד, ול"שירת הים" ו"מזמור לתודה" היה ניגון וגוון אחר, כך שהמושג "עבודת התפילה", התפרש אצלו כעבודה של ממש. שאלו גיסי לפני פטירתו ממש אם רצונו להתפלל עכשיו, וענה שאין לו כרגע את הדרגה של באימה ובריאה. כאשר ההליכה היתה קשה עליו, נסע עם מונית כל בוקר להתפלל בואלוזין כדי לקיים מצות ברכת כהנים, לברך את עם ישראל באהבה, ואע"פ שהיה קשה לו להפריד בין אצבעותיו, היה שם גומיות על שתי אצבעות כדי להפרידם.

וכך המשיך לברכם למעלה משבע שנים עד שכבר היה

בשנחאי. מימין רבי משה שצקס, האדמו"ר רבי שמעון מאמשינוב, פרופסור סטסוזא קאצוג'י מייפן שהתגיר והציל אלפים בשנות השואה, ור' שלום ספירא

דכולא מדרשא". עדי ראה סיפרו שכמה פעמים נכנס לביתו מרן הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א בשליחות אביו מרן בעל "הקהילות יעקב" זצלה"ה, לברר היכן נמצא מדרש פלוני, וענה לו מיד. כי הכל היה פרוס לפניו כשמלה, והיו המדרשים שגורים בפיו כמעט כלשונם.

אמת כי ניחן בכח הזכרון, אמנם היה לו יותר מכך כח הסבלנות ואהבת התורה לחזור ולשנן עשרות פעמים בעמל וביגיעה עצומה, ובזכות זאת זכה שהתורה היתה פרוסה לפניו בבהירות, כמו

שאמרו חז"ל (מגילה ז'): יענת ומצאת תאמיני, והני מילי לסברא, אבל לאוקמי גירסא ולזכור, סיעתא מן שמיא היא. שח חתנו הגאון רבי יעקב רבינוביץ-תאומים שליט"א, ר"מ בישיבת 'קול תורה' (שממאמרו שאבנו עיקר החומר למאמר זה). מו"ח אמר לנו פעם שעיקר הזכרון הוא כח הרצון לזכור, וכח זה בא מאהבת התורה ויראת שמים.

זכיתי להיות בחיים חיותו ובמחיצתו למעלה משלושים שנה, וכשדברתי עמו על סוגיות שאני הייתי עוסק בהן, תמיד הרגשתי שהוא שולט בסוגיות יותר טוב ממני, כי הכל היה אצלו רענן, כאילו רק עכשיו למד את הסוגיא. אף פעם לא ראינו אותו מתנמנם, ואמר שלהתנמנם זהו "ביטול תורה" כי מי שעיף מייב ללכת לישון, כדי שיקום אחרי זמן מה רענן ויכול להתרכז בלימודו.

לא היה מרפה מסוגיא עד שלבין אותה עד תום. ולפעמים היה טרוד בקושיא אחת כמה שבועות.

באחת השבתות בתקופה בה התגורר בירושלים, בהיותו כבן "שבעים שנה" לאחר סעודת שבת, אמר שעסוק הוא בסוגית "בר פדא" (במסכת נדרים), ועדיין אינה ברורה לו כל צרכה, ורצונו ללבנה עם חברותא, קם וכיתת רגליו ככרת דרך ארוכה לבית ידיד נעוריו הגאון רבי אשר ליכטשטיין זצלה"ה, ויחידו ישבו ולמדו סוגיא זו עד שעת המנחה. היה הראשון שהקים ישיבה לבני עדות המזרח בבני ברק, זוהי ישיבת "אור התורה", וראה בכך את אחד מאתגרי חייו, במטרה לעשותם ולהעמידם לתלמידי חכמים מובהקים, וקירב אותם באופן יוצא מהכלל ובאהבת נפש עצומה, ונשאר בקשר הדוק עם כל תלמידיו כל ימי חייו.

אמר לנו שבעולם האמת יבקש שכר מיוחד על כך שבמשך "כחמישים שנה" בעבודתו עם תלמידים, לא שילח חבור גרוע מהישיבה, אלא היה מגלגל עמהם דרך הישיבה, או בביתו, עד שהחזירם למוטב.

דאג להשיא את תלמידיו, ואמר שהעמדת תלמידיה, היא להשיאו כדי שיקים בית של תורה ויראת שמים. ולשם כך היה טורח טרחות מרובות ולא מכובדות ללכת לפני גבירים ולבקש מהם עזרה לתלמידיו. וכך השיא רבים רבים מתלמידיו.

אמר שהחסד הגדול ביותר שאפשר לקיים, הוא "חסד ברוחניות" וכך הוכיח זאת בספרו "המאור שבתורה". כך נהג הלכה למעשה, בשעות שחוץ לסדרי הישיבה נהג ללמוד עם הנזקקים לקירוב באופן מיוחד, והיה מחדיר בהם "טעם" בלימוד התורה, כדי להעלותם במסילה העולה בית ה'. [אבל בשעות הסדריים בתוקף תפקידו עם כלל הישיבה, לא למד עם חברותו].

היה לו תלמיד שעבר מרצונו לישיבה אחרת, ואחרי זמן הסתבך בענין משפחתי ויצא לתרבות רעה, במשך עשרות בשנים שלח אליו שליחים כדי להחזירו למוטב,

עלה החוות בחלונינו

המומים ומזועזעים אנו בהילקח מעימנו הבחור כמדורשו מחשובי בני הישיבה הקד' אהוב על המקום ועל הבריות עמל בתורה בכל כוחו נזדכך ביסורים רבות בשנים וקיבלם באהבה ובאמונה

הבחור החשוב

רפאל ברוך נוחם קראוס ז"ל

תנחומים נשגר קמיה אביו הגאון רבי מרדכי יהודה קראוס שליט"א

מרא דאתרא ירוחם

ואמו הרבנית שתחי'

וכל המשפחה הרוממה הי"ו

בעל הנחמות ירפא לשבר הגדול

ויאמר לצרותינו די ובנחמת ציון

וירושלים תמצאו נוחם

ת.נ.צ.ב.ה.